

VINOGRAD

V mesecu novembru je bilo vreme za delo v vinogradu ugodno. Lahko smo nasade zagnojili in okopali. Ako pa tega dela nismo mogli iz kakršnega koli vzroka dovršiti v novembru, storimo to lahko v decembru. Dobro pa je, ako moremo zagnojiti vinograde v pozni jeseni ali vsaj čez zimo, da se gnolja razkrojijo in se spomladi vinski trti že razkrojena na razpolago. Prav tako je dobro, da zemljo v jeseni v vinogradu okopljemo, da čez zimo razmrzne in se redilne snovi v njej razkrojijo. Taki vinogradi potem poletli bujnejše rastejo, pa tudi rodovitnejši so in grozdje v njih bolje dozoreva kot v vinogradih, kjer tega dela jeseni nismo opravili. Jeseni imamo navadno tudi več časa za ta dela, posebno ako je pozna jesen lepa, dočim nas navadno spomladi dela na kmetijah zelo pritiakajo.

Istočasno očistimo v vinogradih tudi zbiralne in odvajalne järke, da bo lahko pozimi voda neovirano odtekala. Očistimo tudi vse jame za zbiranje zemlje, iz vseh nadzemskih bazenov pa izpustimo vodo, da nam čez zimo v njih ne bo zmrzovalo.

Na parcelah, kjer mislimo spomladi ali pa drugo leto obnoviti vinograde, pričnemo tudi čimprej rigolati zemljišča. Pri tem delu, ki ga izvršimo najbolje tudi pred zimo, pazimo, da bo prerahljana vsa zemlja do globine kot smo se odločili za rigolanje. Pazimo tudi, da ne bomo podkopali debelejših kep zemlje, pa tudi zmrzlih kep ne smemo podkopati, temveč jih razbijemo, ako nameravamo saditi cepljenke že drugo pomlad.

Prav tako ne smemo podkopati snega, ker bi oviral spomladi segrevanje zemlje. Čimprej pa se spomladi zemlja primerno segreje, tem prej lahko sadimo cepljenke, kar je posebno v suhih letih zelo važno. Sneg zmečemo kar na vrh zemlje, ki je že zrigan. Pri rigolanju po strmih legah glejmo tudi, da bo dno jarkov obrnjeno proti strmini, da se nam zemlja ne bo plazila, v smeri jarkov pa naj jarki nimajo prevelikega padca, da voda po njih lahko odteka, da pa pri odtekanju ne odnaša zemlje. Če bi imeli na zemljišču izvirke vode, moramo vodo pri rigolanju odpeljati s primerno drnačo, da nam pozneje ne povzročijo plazov.

Že pred rigolanjem ali vsaj istočasno si naročimo potrebno število cepljenk primerne

vrste na pravilni podlagi. Sedaj jih še dobimo, bo pa letos, kakor vse kaže, začelo primanjkovati dobrih trsnih cepljenk, ker je bil njihov letošnji pridelek zelo slab. Pri naročanju cepljenk zahtevajmo tudi pravilno podlago. Vedno in vedno se namreč dogaja, da naročniki trsnih cepljenk niti ne vedo, da so cepljenke lahko na različnih podlagah. Je pa pravilna podlaga za uspevanje novega nasada izredne in odločilne važnosti.

Ako še nismo, zagrnimo nemudoma letos spomladi posajene cepljenke, v neugodnejših legah pa tudi še dveletne cepljenke, da jih nam ne bo uničil zimski mraz. Čimprej bomo pogrobarili tudi vse letošnje cepljenke na zeleno. Ako jih ne moremo jeseni pogrobariti, jih zavarujemo z ovijanjem, ker nam sicer lahko pozimi zmrznejo.

V mesecu decembru bomo izkrcili tudi stare nasade, ki jih nameravamo opustiti in obnoviti. Zemljo po izkrcenju prekopljimo in pustimo v surovih kepah, da bomo spomladi lahko posejali tam deteljo.

Vinska klet

V kleti so nam nova vina povrela. Lahko jih že zapolnimo v sodih. Ako so pa vina še kislja, jih bomo še naprej mešali, da čimbolj pospešimo naravni padec kiselin v njih. Pretakanje mladih vin bomo v tem primeru odložili, vina večkrat z droži premešali, na sodih pa pustimo čim dalj kipelno veho, da bo lahko ogljikov dvokis še uhajal. Sele ko smo ugotovili s pokušnjo, da je kislina v vinih že primerna, pustimo vina na miru, da se bodo očistila, nakar jih bomo ločili od drož.

Pred prvim pretakanjem bomo vina preizkušili na to, kako bodo na zraku stanovitna. V ta namen dajmo pred pretakanjem pol kozarca vina iz vsakega soda na zrak. Čez nekaj ur že opazimo, ali bo vino na zraku postalo rjavo, črno, motno, ali pa se bo pričelo čistiti. Vina, ki porjavijo, močno žveplajmo, da rjavenje preprečimo, črna vina pustimo počrneti, nakar jih očistimo, druga vina pa bomo pretočili lahko mirno na zrak, ker se bodo pozneje že očistila. Le vino, ki smo ga morali zaradi porjavenja močno žveplati, dajmo nekaj dni po žveplanju spet na zrak. Ako je sedaj stanovitno, ga bomo pretočili, pri tem pa močno zračili, ako

Najkoristnejši kmetijski stroji

II.

Povsem tem lahko rečemo, da je kultivator za kmeta ravno tako potreben in koristen kakor plug. Ker stane nekoliko več in si ga ne more vsakdo nabaviti sam, si ga lahko nabavi več posestnikov skupno, saj se bodo spomlad lahko zvrstili, ker se ob dela z njim dnevno kaka 2 ha.

Kakor v raznih obrtih, tako je tudi v kmetijstvu pravi napredek in gospodarski uspeh mogoč le, če uporabljamo za opravljanje različnih del stroje in primerno orodje. Takoj bodi omenjeno, da med stroje ne smemo šteti samo večjih naprav, ki jih gonimo s parno silo ali kako drugo motorno silo, ampak tudi one priprave ali orodje, ki jih vleče živina, kakor tudi one, ki jih goni človeška sila, če ima to orodje posebne specialne naprave, ki omogočajo, da se kako delo bolje in lažje opravi, ali ki kako delo sploh omogočajo. Tako je n. pr. stroje vejalnik za žito, ni pa stroj vejalnica. Stroj je tudi ročni sejalni stroj za deteljo. Ravno tako je stroj v pravem pomenu besede ročni škropilnik za irto, ni pa stroj vrtna škropilnica, ki z njo zalivamo ali pa tudi škropimo male vrtna nasade. Stroj je iz istega razloga plug, kultivator, brana, valjar itd., dasi so to, če jih vleče živinska vprega, le majhni stroji.

Ogromen pomen strojev v kmetijstvu je zapopaden v sledečih koristih in prednostih:

1. S stroji opravljamo delo mnogo hitreje. Pomislimo samo na mlatilnico, kosilnico, slamo-reznilo, stroj za spravljanje krompirja itd. To, kar so včasih mlatili s cepcem po več tednov, napravi večji stroj na motorni pogon v enem dnevu.

pa še porjavi, ga moramo ponovno žveplati in šele po nekaj dneh ga bomo pretočili. Pri prvem pretakanju moramo vina vedno zračiti, ker se s tem doseže poznejšo pravo bistrost vin.

Pri prvem pretakanju opazimo lahko tudi, ali mlada vina smrdijo po gnilih jajcih. Ta napaka navadno ni posebno huda ter jo odpravimo s ponovnim žveplanjem.

Sedaj ne smemo pozabiti tudi dobro prezračiti vso klet. Ko je zunaj primerna temperatura, odpremo okna v kleti, da čisti zrak prosto pritise v klet. Dokler pa kislina v mladih vinih še ni padla na primerno stopnjo, temperature v kleti ne bomo znižali pod 12 stopinj Celzija, ker bi se pri nižji toplini kislina ne zmanjševala. Pred pretakanjem pa lahko pade kletna temperatura tudi nižje na primerno kletno toplino, ki znaša okoli 9 stopinj Celzija. Pri navedeni toplini se bodo vina lahko nemoteno čistila in razvijala.

2. Ker je delo hitrejše, je tudi cenejše in racionalnejše. Rentabilnost ali donosnost posestev se ravno s pravilno uporabo strojev zelo poveča.

3. Posledica hitrejšega dela je, da nam je na ta način olajšano pravočasno dovršiti kako delo. Pogosto je brez stroja zelo težko ali celo nemogoče kako važno delo pravočasno opraviti. Pomislimo n. pr. na spravljanje sena in detelje, kjer je ravno košnja najtežje delo in zavzame največ časa. Strojna mlavec n. pr. osvobodi veliko ročnih delavcev in nam jih da na razpolago za druga, tedaj nujno potrebna in koristna dela (pletev repe in korenja, grabljenje stelje itd.). Ker lahko dela pravočasno opravljamo, postane s tem vse kmetovanje bolj varno in končni uspeh je mnogo bolj zagotovljen.

4. S strojem opravljen delo je v mnogih primerih veliko boljše kakor ročno delo. Najbolj značilni taki primeri bi bili: čiščenje žita in drugih znatih pridelkov z vejalnikom in trierjem, obdelovanje zemlje z dobrim plugom in s kultivatorjem, setev s sejalnim strojem, trošenje umetnih gnojil s strojem.

5. Strojno delo je za kmeta mnogo lažje, kakor če mora opravljati isto delo z navadnim ročnim orodjem. Kakšno muko zahteva n. pr. dolgočrajna mlavec s cepcem ali kako naporena je košnja! Zakaj si ne bi smel kmet svojega dela olajšati, zlasti če je to združeno še z drugimi koristmi. Čim bolj si bo kmet olajšal svoje delo in s tem olepšal življenje, tem manjši bo beg z dežele v mesto.

Koristi, ki nam jih nudi v kmetijstvu delo s stroji, so torej v resnici velike. Seveda posamezne izmed naštetih prednosti niso pri vsakem kmetijskem stroju v enaki meri zastopane. Tako je n. pr. kosilni stroj bolj koristen s svojo hitrostjo kakor s kakovostjo dela, sejalni stroj pa obratno. Pri nas so se doslej nekateri stroji že kar močno razširili, drugi pa še prav malo. Posebno veliko je raznih mlatilnic vseh vrst, od malih do velikih z dvojnimi čiščenjem, tako da je postala pesem cepcev od mlavci že zelo redek pojav. Tudi precej trierjev je po deželi, vendar še vedno premalo. Vsek kmet ima plug, a mnogo je še zelo slabih in celo lesenih plugov, ki se v zadnjem času vendar umikajo železnim. Mnogo premalo pa je večjih plugov za globlje oranje. Zelo še manjka kultivatorjev, najmanj pa je sejalnih strojev. Dalje je v naši pokrajini, razen v vinorodnih krajih, zelo malo škropilnikov za obrambo sadnega drevja in poljskih rastlin pred raznimi boleznimi in škodljivci. Skoraj popolnoma neznan so stroji za trošenje umetnih gnojil. Nasprotno pa so zadnje čase začeli večji posestniki nabavljati celo stroje za izkopavanje krompirja.

Če bi hoteli pravilno odgovoriti na vprašanje, kateri kmetijski stroji so najpotrebnejši, ni lahko prišli v nemalo zadrego, ker ima pač vsak stroj svoje prednosti in ker so potrebe posameznih krajev pa tudi posameznih gospodarjev različne. Mi bomo kot najvažnejše in najkoristnejše kmetijske stroje označili one, ki najbolj zboljšajo način kmetijske proizvodnje in ki neposredno pripomorejo k povečanju pridelkov. Pri tem se bomo ozirali posebno na one, ki so pri nas še premalo razširjeni. Ti najvažnejši stroji bi bili: plug za globlje obdelovanje zemlje, kultivator, sejalni stroj, trosilec za umetni gnoj, trier, škropilnica za sadno drevje.

Naši kmetovalci obdelujejo z malimi izjemami svojo zemljo preplitivo. Le malo jih je, ki bi jeseni napravili globoko praho. Dokler ne bomo zemlje za zimsko praho redno orali globoko, to je 18—25 cm, tako dolgo bodo ostali naši pridelki majhni, ker bo plast rodovitne živice plitva in tako dolgo bodo naši pridelki nezanesljivi ter popolnoma odvisni od dobre letine. Škoda, ki jo delajo preobilne padavine in suše, moremo odvrniti v prvi vrsti z globoko zimsko praho. V ta namen rabimo plug štev. 8 in 9 ali pa tudi podzemni rahljač, ki zemljo spodaj samo zrahlja, ne da bi jo obračal. Nabavimo si lahko samo truplo, ki ga pritrdimo na univerzalni gredelj. Noben kmet pa ne bi smel imeti manjšega pluga kakor št. 7.

Kultivator je nujno potreben kot vmesno orodje med plugom in brano. Z njim obdelujemo zorane njive, rabimo ga za zakrivanje umetnih gnojil ter za ponovno obdelovanje zemlje, ki leži dalj časa prazna in

se je med tem zaplevelila in strdila. Spomladi nam kultivator nadomešča tudi plug, če smo bili že jeseni zaorali hlevski gnoj. Izkušnje so pokazale, da je spomladi popolnoma nepotrebno ponovno oranje, ki je največkrat naravnost škodljivo. Zemlja je namreč spomladi zaradi delovanja zimskega mraza rahla in lepo pripravljena za setev. Ko tako zemljo preorjemo, jo pa plug, ki kakor vijak vrta v njej, s tem na novo stlači. Ta usodna posledica oranja se pokaže tem bolj, čim težja je zemlja. Zato je najbolje, da težke zemlje spomladi sploh ne orjemo. Pa tudi za peščeno zemljo je bolje, če je spomladi ne orjemo ponovno. Če zemljo spomladi preorjemo, se namreč preorana plast močno izsuši. Ako nastopi zgodaj spomladi suša, to zelo škoduje mladim rastlinam, ki so nekaj časa le plitvo ukoreninjene. Ker pa bi samo z brano in brez pluga zemlje ne mogli dosti globoko obdelati, uporabimo v ta namen kultivator, ki rije s svojimi železnimi nogami 15—20 cm globoko. Obdelovanje zemlje s kultivatorjem je tudi mnogo hitrejšo in cenejše kakor s plugom, saj obdelamo na dan tri do štirikrat toliko. To pa je spomladi posebno važno, ker v mokri glinasti zemlji včasih komaj dočakamo, da se zemlja dosti osuši. Ravno kultivator pa nam omogoči, da moremo zemljo pravočasno pripraviti za setev.

Po vsem tem lahko rečemo, da je kultivator za kmeta ravno tako potreben in koristen kakor plug. Ker stane nekoliko več in si ga ne more vsakdo nabaviti sam, si ga lahko nabavi več posestnikov skupno, saj se bodo spomladi lahko zvestili, ker se obdela z njim dnevno kaka dva hektarja.

SAJNJI VRT

Dokler vreme dopušta, nadaljujmo s kopanjem drevesnih jam, da bo čez zimo zemlja dobro premrznila in se laže obdelovala. Tudi drevesne kolobarje prerahljamo, ako jih še nismo. V decembru je tudi zelo pripraven čas za gnojenje, bodisi da ga gnojimo s hlevskimi ali umetnimi gnojem. Gnojiti je treba zlasti pri drevju, ki je letos rodilo, da si bo opomoglo in laže nadomestilo porabljene snovi. Gnoj, ki ga spravimo v zemljo jeseni, bo učinkoval že v prihodnjem letu, do čim pride spomladansko gnojenje do učinka čisto šele eno leto kasneje.

V rahli zemlji lahko ob ugodnem vremenu v decembru še sadimo sadno drevje. Na mesto drevesnega kolobarja pritegnemo zemljo k deblu, da bodo obvarovane korenine pred mrazom.

Sedaj, ko je listje odpadlo, lahko začnemo tudi snaziti in čistiti drevje. Ne čakajmo pomladi, ko bo drugega dela v izobilju! Pri snazanju nastale rane dobro obrežimo in namažimo s cepilno smolo ali z drevesno mažo,

da ne bodo pregloboko zmrznile in da se bodo prihodnje leto hitreje celile. Ob vlažnih dneh se da drevesna skorja dobro strgati, prav tako tudi mah in lišaji. Vse odpadke je treba zbirati in sežigati, da uničimo mrčes, ki se skriva v njih. Debla in debele veje namažemo nato s 60-dstotno raztopino neodendrina ali 10—12-dstotno raztopino mixdrina. Mazanje debel z apnenim beležem bi imelo pomen v nasadih, kjer je drevje bolj izpostavljeno sončnim žarkom in pozehi. Sicer pa apneni belež nima posebnega pomena, saj z njim čisto celo gosence jabolčnega zavijača dobro pokrijemo, ne pa ugonobimo. Mlademu drevju apneni belež pogosto škoduje, ker razje lub, da postane rdečkaste barve. Proti zajcu pa apneni belež že celo ne zadostuje in je treba proti temu škodljivcu drevje na drug način zavarovati.

Pri slabem vremenu popravljamo razno orodje in škropilnice, da jih bomo imeli spomladi pri rokah, ko začnejo pritiskati nujna dela.

POLJE IN TRAVNIK

V mesecu novembru smo nadaljevali z jesenskim gnojenjem in oranjem njiv, kamor posadimo prihodnje leto okopavine. Globoko smo zorali in pognojili tudi ona zemljišta, kjer hočemo napraviti menjalne ali pa stalne travnike. Grabili smo listje, da preskrbimo dovolj nastilja za živino. Izkopali smo odvodne järke na njivah, ter popravljali poljske poti.

Kolikor niso bila ta dela končana v mesecu novembru, jih skušamo izvršiti prve dni meseca decembra, preden zapade sneg. Zlasti naj se hiti z jesenskim oranjem, katero pospeši razkroj in razsul zemlje. Zemlja se na teh zemljiščih razpleveli, ker segnje čez zimo pod brazdo zaorani plevel. Nadaljujemo z grabljenjem listja in začnemo sekati drevice za drva in za napravo potrebnega gradbenega lesa.

Veliko dela čaka kmeti v tem zimskem času na domu. Po končanih poljskih delih je treba pregledati vse orodje, ga očistiti in namazati ter ga spraviti na suhem prostoru. Veliko skrb je posvečati strojem, ki predstavljajo danes za posestnika velik kapital. Treba jih je temeljito pregledati, po možnosti razstaviti in na novo zložiti, ter pri tem sestavljanju vsak tudi najmanjši železni del, zlasti vijake dobro namazati s strojnim oljem. Le na ta način bodo obvarovani pred rjo, ki velikokrat uniči nad polovico trpežnosti kmetijskega inventarja. Kar je pa slabega orodja, naj se ga čimprej popravi in obnovi.

V prihodnjih tednih lahko pričakujemo še hujšega mraza, zato je treba pregledati podpisnice krompirja, repe in pese. Ako se je bati, da bi korenstvo zmrznilo, je treba podpisnice še z zemljo ogrniti vsaj do polovice metra na debelo. To delo se sedaj lažje opravi, kot pa pozneje, ko bo zemlja globokeje zmrznila in bo težje dobiti pripravnega materiala za ogrnitev podpisnic z debelejšo plastjo. Tudi okna v kletih, kjer hranimo okopavine, bo treba pregledati, da so dobro zaprta in zapažena. Kdor ima slamo ali seno v oselcah, jih mora pregledati, da kje ne zatekajo. Mesta, kjer kupi zatekajo, je treba zravnati in prekriti.

Ker je upati, da bo sneg počakal do božiča, bomo skušali v tem mesecu na travniških opravilih tieta dela, ki so nujno potrebna.

V sadni shrambi skrbimo za nizko in enakomerno toplino, ki naj znaša 3—5 stopinj Celzija, ter primerno vlago, prilično 80—90%. V suhi sadni shrambi sadje preveč izhlapeva, vene, se zgrbanči in izgubi veliko na tež. V prevlažnih shrambah pa nastopata gniloba in plesen. Torej pazimo na pravilno zrachenje!

Predvsem moramo sedaj razvoziti in raztrositi blevski gnoj in kompost po travniških, da ju bo sneg pritisnil v zemljo in zimska vlaga izprala h koreninam. Čimprej to storimo, tem večji uspeh bo doseglo gnojenje. Prav tako je čas za trosenje tistih umetnih gnojil, ki se počasi razkrajajo. Tudi ta gnojila morajo priti že jeseni na travnike, če naj dobro delujejo že prihodnjo pomlad. Če bo zemlja zmrznila, bomo lahko razvažali gnojnico in stranišnico po travnikih, da izpraznimo jame pred zimo. Ker je zima hladna, ni nevarnosti, da bi vsa ta gnojnica izgubila znatno na redilnih snoveh. Dokler je zemlja odtajana, gremo tudi lahko s travniško brano po njej, da raztržemo travno rušo in razpraskamo zemljo. Zimska vlaga bo tedaj lažje prodrla vanjo in prav tako mraz, ki jo bo zdrobil in napravil rodovitnejšo.

Živinoreja

Krmljenje z zeleno krmo je končano. Prehod iz zelene krme na suho, t. j. zimsko krmo, ne sme biti prehit, ampak počasen. Pokladali pa ne bomo živini samo sena ali rezanice, ampak dodajamo tudi krmila, ki so po svoji sestavi in hranilni vrednosti podobna zeleni krmi in ki ugodno vplivajo na mlečnost. Ta krmila so: pesa, repa, korenje, ensilaža (kislá krma). Zelena krma v ensilažnih jamah skisa v 5—6 tednih, torej je sedaj že dobra za krmljenje. Kislo ali ensilažno krmo živina v začetku nekoliko nerada je, pozneje pa, ko se privadi nanjo, jo ima prav rada. Pokladamo jo odraslemu govedu do 25 kg na dan.

Skrbimo za red in čistoto v hlevih in pri živini. Pozimi moramo paziti, da živino ne napajamo s premrzlo vodo, ker se živali lahko prehladijo, a breja živina lahko zvrže zaradi tega.

Vso plemensko živino, mlado in staro, spuščajmo na pašnik ali tekašče, tudi če je malo hladnejše pa suho vreme, teleta, ki so namenjena za mesarja in pitovne evinje, pa pustimo v hlevu pri miru.

Pitovnim evinjam povečamo obrok krepke, zrnate hrane (koruze), dajemo pa jim zato manj pese in repe. Hrana za pitance naj bo vedno bolj gosta, vendar moramo paziti, da jo bodo v redu prebavljali; zato jim dajemo v hrano tudi živinske soli, ki pospešuje prebavo. Po možnosti vsaj vsakih 14 dni tehtamo pitance, da vemo, kako napredujejo v tež. Da vidimo, kateri najboljše izkoriščajo hrano. One, ki nimajo teka in slabo napredujejo, bomo najprej zaklali, oziroma prodali.